

Резюме на системите за атестиране на магистрати в 15 държави

Изложението по-долу съдържа сравнение на системите за атестиране на магистрати в 15 държави (Австрия, Англия и Уелс, Германия, Испания, Италия, Латвия, Литва, Полша, Португалия, Румъния, Словения, Сърбия, Унгария, Холандия, Хърватия) по следните критерии:

- Кой орган атестира магистратите?

- На какъв период от време се провежда атестирането и има ли ограничение в атестирането (напр. до определено ниво или до навършване на определен магистратски стаж)?

- Какви са степените на оценяване при атестиране на магистратите?

- Публикуват ли се формулярите за атестиране на магистрати?

Следва да се има предвид, че не всички държави са предоставили информация по посочените по-горе критерии.

АВСТРИЯ

В Австрия атестирането се извършва от *Комисии за кадри*, които са съставени от съдии. Мнозинството от членовете на тези комисии се избират от всички съдии в съответния съдебен район. Магистратите се атестират през първата четвърт на втората календарна година след като са били назначени на дадена позиция. Ако общата оценка не е „отлична” или „много добра” (които са двете най-високи общи оценки от общо пет) магистратът следва да бъде атестиран отново през следващата година. Председателят на съда може да поиска ново атестиране на съдия по всяко време, ако има причини да се счита, че последната извършена атестация на същия съдия вече не е актуална. Съдията, от своя страна, може също да поиска ново атестиране, ако счита, че последното извършено такова вече не е актуално и при условие, че е изминала една година от последното атестиране.

В Австрия Председателят и заместник председателят на Върховния съд не подлежат на атестиране. Останалите съдии от Върховния съд се атестират само ако председателят на Върховния съд или самият съдия изразят желание за ново атестиране.

АНГЛИЯ И УЕЛС

В Англия и Уелс има 23 244 магистрати работещи на доброволни начала, което прави невъзможно управлението на атестациите от един централизиран екип. Всеки район разполага с магистрат, който ръководи орган, наречен *Комитет по квалификация и развитие*. Този магистрат е отговорен за спазването на графика за атестиране в съответния район. Издадени са указания на национално ниво, които подпомагат и допринасят за сходното третиране на въпроса в отделните райони. Всеки магистрат се атестира: 1) между 12 и 18 месеца след първоначалното му назначаване; 2) най-малко веднъж на всеки три

години, след като заеме длъжност в даден орган на съдебната власт и 3) при встъпването му в нова длъжност.

С Правилата за мировите съдии от 2007 г. на Комисията по обучение и кариерно израстване, се поставя изискване магистрат, който е посещавал обучение за председател на съд за пълнолетни лица, да премине през не по-малко от три и не повече от шест заседания за атестиране, преди Комисията по обучение и кариерно израстване да го включи в списъка на одобрените председатели на съдилища. Тези атестации трябва да бъдат извършени от най-малко двама различни оценители. Друга разпоредба от тези правила поставя изискването магистрат, който вече е Председател на съд за пълнолетни лица и който е преминал през обучение за Председател на съд по семейни дела, да премине минимум една и максимум три атестации в Съд по семейни дела, преди Комисията по обучение и кариерно израстване да го включи в списъка на одобрените председатели на съдилища. Ако магистрат, който не е Председател на съд за пълнолетни лица, е преминал през обучение за Председател на съд по семейни дела, трябва да премине през минимум три и максимум шест заседания за оценка в Съд по семейни дела, които трябва да бъдат извършени от най-малко двама различни оценители. В Правилата е регламентирано изискването магистрат, който е преминал през обучение за Председател на съд за непълнолетни лица, да премине през минимум едно и максимум три заседания за оценка в Съд за непълнолетни лица, преди Комисията по обучение и кариерно израстване да го включи в списъка на одобрените председатели на Съд за непълнолетни лица.

Оценяването се извършва от оценители, които се равни по степен колеги магистрати, които са били обучавани за това.

„Професионални или заплатени” магистрати се наричат окръжните съдии в Англия и Уелс. Системата е доста подобна на тази за доброволните магистрати и в нея има определени периоди за атестация. Тяхното оценяване се извършва от равни по степен колеги, които познават тяхната работа.

ГЕРМАНИЯ

Компетентен орган за атестиране в Германия е административният ръководител. Административен ръководител е:

- а) за съдиите в окръжен съд и в разположените на този окръг районни съдебни инстанции това е Президентът на окръжния съд;
- б) за съдиите във Върховния областен съд това е Президентът на върховния областен съд;
- в) за съдиите във Федералния върховен съд това е Президентът на Федералния върховен съд.

Единият вид атестиране в Германия е *атестацията, извършвана за пробен период*. Тя е предназначена за начинаещи в професията, които се намират в пробен период (на 3 години). Тя е решаваща за това дали лицето ще бъде назначено за магистрат „до живот” (т.е. ще получи статут на държавен служител). Възможните резултати от това атестиране са: неподходящ (т.е.

уволнение), все още неподходящ (т.е. удължаване на пробния период) и подходящ (т.е. назначаване на съдия „до живот“).

Другият вид атестиране е провеждането на периодична атестация. Тя се извършва *на всеки 4 години*. Съдии на по-висока длъжност (по-висока от първото повишение в длъжност) не се атестират повече. Те получават при необходимост извънредна атестация (ако последната атестация е била издадена преди повече от четири години – става въпрос за по-висока длъжност от първото повишение в длъжност). Извънредната атестация се извършва и тогава, когато става въпрос за повишение в по-висока длъжност.

Степените на оценка от атестацията са 16 и се изписват словесно с думи. Прави се заключителна обща оценка под формата на сбор от точки: 1 т. е най-ниската степен (такава реално не се поставя), 2 т. означава не отговаря на изискванията, 3/4 т. – значително под средното ниво, 5/7 т. – средно ниво без големи шансове за издигане, 8/9 т. – способен за развитие, 10/11 т. – достоен за повишение, 12/13 т. – отличен служител, 14/15 т. – извънредно добър служител, 16 т. (такава реално не се поставя в практиката).

Магистратите се атестират до достигане до определено ниво в съдебната система т.нар. ниво Р-3. Магистратите, които са на ниво до Р-3 се атестират докато се пенсионираат. Магистратите на ниво Р-3 и над него се атестират ако искат да бъдат повишени в длъжност и от предходната им атестация са изминали повече от 4 години т.е. нямат актуална атестация.

В Германия атестациите на магистратите не се публикуват.

ИСПАНИЯ

Компетентен орган по атестиране в Испания е *Висшият съдебен съвет*, който упражнява тази функция чрез своя **Отдел за съдебна инспекция**, в който има специално звено, занимаващо се само с атестирането. Работещите в този отдел са съдии и други служители с поне 5 г. опит. Назначават се от пленарния състав на ВСС. Решенията за атестиране формално се вземат от Постоянната комисия по атестирането, по предложение на Отдела за съдебна инспекция. Главният елемент при оценяването е сравняване работата на съдията с предварително определения стандарт относно броя решения, постановени от съдията или съда, в зависимост от вида и нивото на съответния съд и се прави по време на цялата професионална кариера на магистрата. Но тъй като Министерството на правосъдието отговаря за заплатите, формално той трябва да бъде уведомен за оценката, с оглед заплащане на бонусите, които са свързани с покриване на специфичните цели за ефективност.

Решението на Постоянната комисия по атестирането не дава оценки, а само преценява процента на постигане на предварително определени цели в зависимост от вида и степента на съда. Атестирането по принцип няма директна връзка с кариерното израстване, но при назначаване на ръководни позиции се вземат предвид количествените и качествени аспекти в работата на кандидатата

Прокурорите не са част от съдебната система, те се оценяват от Главния прокурор чрез два органа – Висш съвет на прокурорите и Инспекторат.

ИТАЛИЯ

Атестирането на магистратите в Италия е унифицирано за всички магистрати, както за тези които заемат съдийски длъжности, така и за прокурорите.

Извършва се от *Висшия съвет на магистратурата* на базата на доклади, изготвени от самия атестиран, от ръководителя на съответния съдебен орган, в който работи и от Съдебния съвет, (който е един вид Висш съдебен съвет на местно ниво). В Италия магистратите преминават през *седем атестации*, на всеки 4 (четири) години, като първият период започва да тече от влизането в съдебната система и продължава до навършване на 28 (двадесет и осем) години стаж със седмата оценка. След което атестиране се извършва *само* при възлагане на ръководни длъжности и функции или при кандидатстване за втори мандат за тези длъжности.

Системата предвижда оценяването на три предпоставки, които задължително трябва да присъстват у един магистрат – независимост, автономност и баланс.

При наличие на тези предпоставки, параметрите/показателите за оценка на професионалните качества са 4 / четири /

<i>Способности</i>	<i>Упорита работа</i>	<i>Старание</i>	<i>Усилия</i>
Правно обучение; актуализация, аргументативни техники и разследване, взаимоотношения със сътрудници и колеги.	Производителност - (брой и качество на извършваните дейности /водените дела/)	Старание и точност при присъствието в съдебното заседание; спазване на срокове; присъствие на заседания на магистратите, свикани от ръководителя.	Готовност за заместване на колеги, посещаване на курсове, Сътрудничество и реален принос при решаването на организационни проблеми и такива от съдебен характер

Видовете оценки при атестиране на магистрати са следните: *положителна* (когато се получи положителна оценка по всеки от критериите); *неположителна* (когато има недостатъци по един или повече от параметрите за оценяване) и *отрицателна* (когато има сериозни недостатъци по отношение на един или повече от параметрите за оценяване). Законът предвижда специфични последици – професионални и финансови, при получена „неположителна” или „отрицателна” оценка. Когато оценката е „неположителна”, магистратът се подлага на повторна оценка 1 год. след изтичане на предходната, а при „отрицателна” оценяването се извършва след 2 год. от предишната. В допълнение, Висшия съдебен съвет може да задължи магистрата да участва в професионални квалификации, може дори да ограничи възможностите за кариерно израстване до ръководни длъжности.

В икономически аспект отрицателната оценка води до загуба на редовното увеличение на заплатата за следващите две години и възстановяване на това право, само в случай на положителна оценка, получена в края на двугодишния период.

При две последователни „отрицателни” оценки, нормите предвиждат освобождаване на магистрата от заеманата длъжност.

ЛАТВИЯ

Компетентен орган по атестирането в Латвия е *Комисията по квалификация на съдиите (ККС)*. Тази Комисия е самоуправляваща се съдебна институция, която извършва атестирането на професионалната работа на съдиите. В Закона за съдебната власт на Латвия е определен състава на Комисията по квалификация на съдиите, нейните правомощия и организацията на дейността ѝ. Съдия, чиито знания и опит са високо оценени, може да бъде номиниран и избран за член на Комисията по квалификация на съдиите. Работата на Комисията се подпомага от администрация. Комисията функционира в съответствие с процедурните правила, които се одобряват от Съдебния съвет. Оценителните материали и становищата на ККС в Латвия представляват информация с ограничен достъп, т.е. не е публична.

ККС извършва оценяване на професионалната работа на всеки съдия веднъж на всеки 5 (пет) години, след като съдията вече има статут на несменяем. ККС извършва също така регулярна оценка на професионалната работа на съдия преди преназначаване на от една позиция на друга. Има три различни процедури за атестиране: редовна, извънредна и повторна.

ККС изготвя *положителна или отрицателна оценка* относно работата на съдията. Повторна атестация се извършва ако съдията е получил отрицателна оценка. Тя се прави за период от време определен от ККС, като тя трябва да бъде направена не по-късно от две години след предишната му оценка. Ако магистратът получи повторна отрицателна оценка той следва да бъде отстранен от работа. Извънредна атестация на съдия се извършва в случаите, посочени в закона, когато се взема решение за преместването или заместването на съдия.

ЛИТВА

Компетентния орган по атестирането на магистрати в Литва е *Постоянната комисия за атестация на съдии към Съдебния съвет*, която се е с определен мандат, равен на мандата на съответния съвет и е съставена от седем члена, трима от които не трябва да са съдии. Четирима се избират измежду съдиите, а останалите трима се назначават от президента на Литва. Дейността на Комисията се подпомага от администрация.

Видовете атестации свързани с дейността на съдиите са както следва: 1) периодична атестация и 2) извънредна атестация. Първото атестиране се извършва на 3 (три) години от назначаването на съдията. След това дейността на магистрата се проверява периодично на всеки 5 (пет) години. Извънредна атестация на съдия се извършва по молба на самия съдия или когато са се появили слабости в текущата му работа. Извънредна атестация се извършва също при повишаване на съдията, на председателя на съда, на заместник-председателя на съда, на председателя на отделение или назначаването им за нов срок (за ръководните позиции), с изключение на случаи, когато последната периодична или извънредна атестация е била извършена преди по-малко от 3 (три) години. Атестационната оценка не оказва влияние при определяне на професионалната кариера – при повишаване в длъжност или назначаване на ръководна позиция.

ПОЛША

Атестирането в общите съдилища (районни, окръжни и апелативни) се извършва на всеки 4 (четири) години. Атестирането се извършва за целия съд или отделение. Оценяването се извършва от други магистрати, а председателите на съдилищата/прокуратурите са отговорни за окончателното решение за атестацията. *Съдебният съвет няма компетенции в областта на атестирането.*

ПОРТУГАЛИЯ

В Португалия има 3 (три) Висши съдебни органа: Висш съдебен съвет за общите съдии, Висш съдебен съвет за административните съдии и Висш съвет на прокурорите. Председател на Съвета на съдиите е председателят на Върховния съд, който има право на глас. Председател на Съвета на прокурорите е главният прокурор, който също има право на глас. Към всеки от трите висши органа има Инспектори, които извършват атестирането на магистратите. Инспекторите събират информация за работата и качествата на магистрата, анализират я и правят конкретно предложение за оценка. Окончателното решение се взема от съответния Висш съвет. Решенията на Съвета се обжалват пред Върховния съд, респективно пред Върховния административен съд.

Всеки Висш съдебен съвет се състои от 18 членове: председател, заместник-председател, 7 (седем) члена избрани от Парламента, 7 (седем) члена избрани между съдии, 2 (два) члена избрани от Президента на Португалия. Към Висшия съдебен съвет има 20 инспектора, като всеки отговаря за различен съдебен район, който проверява. Първата атестация на магистратите се прави на първата година от назначаването им, а след това на всеки 4 (четири) години до апелативно ниво. Възможно е атестиране на апелативен магистрат по негово желание (напр. при кандидатстване на друга позиция) и/или при получена лоша оценка от атестацията (т.нар. извънредно атестиране).

В Португалия има 5 степенна система на оценяване на магистратите: *много добра, добра с отличие, добра, задоволителна и неприемлива* (незадоволителна). При получена оценка „неприемлива/незадоволителна” магистратът временно се отстранява от длъжност до извършване на проверка и установяване дали е невъзможност за упражняване на функциите и задълженията.

Атестациите на магистратите в Португалия не се публикуват в Интернет, публикуват се само решенията на Съвета с крайните оценки.

РУМЪНИЯ

Атестирането на магистрати в Румъния се провежда от специални *Комисии, които се създават по решение на ВСС по отделно за съдии и прокурори.* Членовете на тези комисии се назначават за 3 (три) години с възможност за подновяване на мандата и се състоят от ръководител на съда/прокуратурата, двама съдии/прокурори и един резервен член. При по-

малките съдилища/прокуратури (по-малко от 10 магистрата) атестирането се извършва от комисия от по-горния съд/прокуратура. Членовете на комисиите трябва да преминават специализирано обучение в Националния институт на правосъдие и да получат диплома за оценител. Магистрати, които не са атестирани или имат дисциплинарни наказания през последните 3 (три) години не могат да се избират в атестационни комисии.

Първото атестиране се прави на 2 (две) години от първото назначение. След това атестиране на магистратите се прави на всеки 3 (три) години.

Видовете оценки от атестиране са: *много добра, добра, удовлетворителна и неудовлетворителна*. Магистрати, които получат оценка „удовлетворителна” или „неудовлетворителна” са длъжни да посетят обучение от 3 до 6 месеца в Националния институт на правосъдие. След обучението се полага/държи изпит. Магистратът получил две последователни оценки „неудовлетворителни” или не издържал изпита след обучението в НИП се освобождава от длъжност.

СЛОВЕНИЯ

Атестирането на магистрати в Словения се осъществява от *специални Съвети*, които се създават към съдилищата. Специалният съвет по оценяване към Върховния съд отговаря за изработване на становища за кандидати за Върховния съд, за оценяване работата на съдиите от ВС и от съдилищата на по-високо ниво. Съветите към съдилищата от по-високо ниво оценяват съдиите от районните и окръжните съдилища и отговарят за даване на становища за кандидати за съдилищата от по-долните нива. Специалните съвети се формират по силата на закона от председателя на съда и определен брой членове, избрани от колегите съдии. Съветите се избират за 4 (четири) години. Атестирането започва по искане на ВСС, Председателя на съда, атестирания съдия или председателя на по-горния съд. Магистратите се оценяват два пъти през първите 4 (четири) години от назначаването им. След това специалните съвети ги оценяват на всеки 3 (три) години. Атестирането се използва за повишаване на по-висока позиция и за повишаване в по-висок клас заплата.

СЪРБИЯ

Атестирането на съдиите в Сърбия се извършва от *Комисии към Висшия съдебен съвет*, съставени от трима членове. Работата на съдиите и на председателите на съдилищата се оценява редовно веднъж на всеки 3 (три) години. Работата на съдиите, които са назначени за пръв път в период от три години се оценяват ежегодно. По изключение, въз основа на решение на ВСС, съдия може да бъде атестиран с извънредна оценка.

Степените на оценките за съдиите са: *„изпълняване на длъжността съдия с изключителен успех”, „успешно изпълняване на длъжността съдия” и „не отговаря на изискванията”*. Степените, които се отнасят до оценка на работата на председателите на съдилищата са: *„изпълняване на длъжността председател на съд с изключителен успех”, „успешно изпълняване на длъжността председател на съд” и „неуспешно изпълняване на длъжността председател на съд”*.

УНГАРИЯ

В Унгария Министерството и Националният съвет на правосъдието нямат компетенции в областта на оценяване на магистратите. *Няма централизиран орган по оценяването.* Националният съвет на правосъдието контролира председателите на съдилищата по отношение спазването правилата и процедурите за администриране на съдилищата.

Процедурата по атестиране започва по искане на председателя на съда и се провежда от ръководителя на отделението/звеното или от съдия от същото отделение. *Степените на оценките от атестиране са: 1) отлична, подходяща за повишение; 2) отлична и напълно приемлива, притежава необходимите качества; 3) приемлива, притежава необходимите качества; 4) неприемлива.* Резултатът от атестирането има значение при кандидатстване за определена длъжност.

Извършват се два вида атестиране: редовно на всеки 8 години и извънредно. Резултатът от атестирането е един от критериите, който се взема предвид при класиране на кандидатите за заемане на определена съдийска длъжност.

ХОЛАНДИЯ

Компетентен орган по атестирането в Холандия е само президента на съда. Атестирането е неформално и се провежда под формата на разговор само между президента на съда и съдията – по подобие на държавните служители. Извършва се регулярно всяка година. В тези разговори не се обсъжда същността на решенията и застъпените в тях тези, но се обръща внимание на начина, по който съдията се справя с обема на работа. В резултат на разговора и установеното, съдията може да бъде преместен по решение на президента на съда в друго отделение. Няма директни последици за съдията от оценяването.

ХЪРВАТИЯ

Председателят на съда, в който съдията изпълнява своите служебни задължения определя с решение дали съответния съдия е изпълнил задълженията си предходната календарна година. Атестирането се извършва от съответния съдебен съвет. Съдиите с изключение на тези от Върховния съд на Хърватия, се атестират в рамките на процедурата за назначаване в съд в по-горна инстанция и когато се кандидатира за председател на съда. В зависимост от това за какъв по степен съд кандидатства, съдията се атестира за последните пет или десет години. Ако даден съдия е заемал съответната длъжност за период по-кратък от определения по-горе, той ще бъде атестиран за периода от неговото назначаване и този факт изрично се отбелязва. Описаните правила се прилага и за кандидати за председател на съд.